

САВИНДАН

ШТА ЈЕ СВЕТОСАВЉЕ?

Историјске чињенице указују да су Срби тек примањем хришћанства и освештањем народног бића напустили токове свога прехисторијског живота и закорачили у заједницу историјских народа. Развијањем универзалних хришћанских садржаја у специфичном православном изразу „светосавља“, они су уобличавали свој језик, писмо, националну и друштвену свест, морал, етику, естетику, стваралаштво у најширем смислу речи, народне обичаје, државност и њену организацију, правне норме и законе. Називом „светосавље“ означава се „српско православље“, али и целина српске духовности настале у средњем веку. Овај термин се користи за ознаку интелектуалног и вер-

ског духовног покрета чији је творац Растко Немањић. Зато тумачење светосавља као „култа Светог Саве“ је непримерено његовој правој природи која својом сложености и вишедимензионалношћу далеко надилази овако сужену интерпретацију. Међутим, у свему томе се не губи из вида смисао и значај мисли и дела Светог Саве којима је даривао православља оно што је постало основно у српском етнобићу и парадигматично у његовој историји. Реч је о вери која је пружила својеврстан подстицај и инспирацију „српском прилогу светској историји“. Светосавским одређењем за небеске вредности и завет или савез са Богом у Христу односно у Његовој цркви артикулисао се онај духовни склоп којим је српски народ задобио самосвојност и посебну улогу у заједници историјских народа.

Вера је заживела у култури и свакидашњем животу. Њоме је било проникнуто све: и династија Немањића у држави и династија Немањића у Цркви, и ланчки верски закони, и смисао писане речи и порука уметности, а најзад и онај дух у коме се обликовао карактер српског народа. У условима његове верске и политичке разједињености она је представљала снажну интеграциону и покретачку снагу. Повезивањем, окупљањем и уједињавањем делова српског народа у јединствену целину, вера је уистину омогућила стварање његовог специфичног духовног и националног бића. У том смислу она је била вера идентитета. Зато је веома наглашено инсистирање на прожимању и недељивости верског и националног у бићу српског народа. Сходно томе „светосавље“ и „српство“ се изједначавају. Непосредни израз таквог идентификовања су термини „српски православни народ“ и „српски светосавски народ“. Њима се изричито указује на светосавску веру као суштинску компоненту српског бића. Због свега тога, чини се разложним казивање да је управо заслугом Светог Саве српски народ израстао у народ озбиљног лика, привржен својој вери и традицији, духовно развијен, са сопственим законима и моралним начелима.

СВЕТОСАВЉЕ – СРПСКА ФИЛОЗОФИЈА ЖИВОТА

Васељенски дух Светог Саве, ширина његових видика, међуљудски, међународни, међуверски, међудржавни и међукултурни односи остали су нам у наслеђе и кроз средњи век и у новије доба, па је од Светог Саве и његових наследника она позната ширина, правдољубивост, слободарство и хуманост српског човека. Свети Сава је прошао и Исток и Запад, и из њих, као пчела радилица из различитог цвећа, узимао оно најбоље – за нашу балканску и српску синтезу – која је и Исток и Запад и истовремено изнад Истока и Запада, како је то рекао мудри светосавски владика Николај Велимировић. А наш познати теолог отац Јустин Поповић назвао је светосавље српском филозофијом живота која је уствари Јеванђеље доживљено у српском телу и души, на нашем тлу и поднебљу.

Косовски великомученик кнез Лазар такође је оставио трајни печат јеванђељског и светосавског карактера на духовном и националном лику српског народа. Зато су косовски завет и одређење уствари светосавски.

ПРАВОСЛАВЉЕ ИЗМЕЂУ НЕБА И ЗЕМЉЕ

Последњих пола века покушао је, али хвала богу безуспешно, да се и Свети Сава и његово свеукупно наслеђе минимализују и оспоре. Данас је потребно трезвено истражити и изнети на светлост дана суштину светосавља и православља и улоге Српске православне цркве. Мада је тешко, нужно је раздвојити религијску линију од световне. Било би мање неспоразума, а младе генерације би сазнале, што сада није случај, да Растко Немањић, Свети Сава, није само „светац међу свецима“, лик са „прелепих фресака“, „прво име на уснама добродушних свештеника“, него и митротворац, дипломата и државник, правни посленик, медицински прегалац, књижевник, просветар и просветитељ. Постало би јасније зашто Светосавље, уз чврсту традицију, косовско предање и чист народни језик улази у народносно одлике српског етноса и због чега су црквено-књижевно дело Светог Саве и језичко-књижевни подухват Вука Караџића створили нераскидиву основу за даљи успон народносно свести у Срба.

ПОЛИМЉЕ

лист за друштвена и политичка питања

СПЕЦИЈАЛНО ИЗДАЊЕ 24. ЈАНУАР 1992. БР. 2

Овај број изашао је 15. јануара 1992. године у Пријеполју у издаваштво издавачке куће „САШИЌАК“, РАВНАК, и „НОВИ САШИЌАК“. Поштом се може слати на адресу: Е. Милош 1912, године под именом „ТАС ПОЛИМЉЕ“ или у мају 1992. године под именом „ПОЛИМЉЕ“ и тако издати до 27. јануара 1992. године. У мају 1992. године издавачка кућа издаје списак „ТАС ПОЛИМЉЕ“ или до 29. јануара 1992. године издаје списак „ПОЛИМЉЕ“.

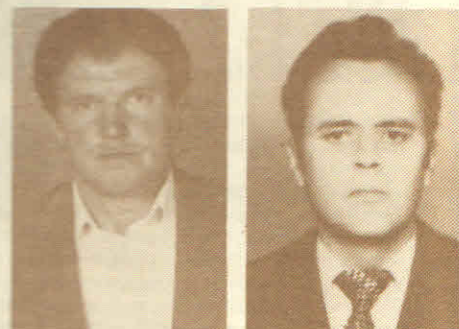
Уредник: Бранко Милошковић. Од маја 1992. године „Поли-
мљје“ је издавачки орган Друштва за друштвена и политичка питања.

УЛ ISSN 0351-8175

ПОВРАТАК ТРАДИЦИЈИ

ДАРОДАВЦИ МАНАСТИРСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

У години оснивања Милешевског културног клуба „Свети Сава“ његови агилни чланови: Милорад З. Вукашиновић, из Сопотнице и Драган Р. Јовановић, из Мушковине, даровали су библиотеци манастира Милешево комплетна сабрана дела великог српског писца и научника Слободана Јовановића у вредности од 10 хиљада динара. У свом писменом завештању дародавци истичу жељу да се и овим чином „притуљена ватра сазнања и истине о напавеној Србији и њеном племенитом светосавском народу у будућности јаче разгоревају и далеко осветле стазе кретања ка његовом напретку и благостању”.

Гест Вукашиновића и Јовановића може послужити за пример свима којима лежи на срцу и души српска духовна обнова”.

СВЕТОСАВСКИ КОЛАЧ И СЛОБОДА

Први пут након пола века духовне тмуше и заборав – сечење светосавског колача, као традиционални народни обичај, лани је веома свечано обављен на Савиндан у Основној школи села Сопотнице. Први домаћин светосавске школске славе био је Милија Јањушевић (носи колач са свећом и житом). Улогу овогодишњег домаћина преузео је Милорад Вукашиновић (носи поклон школи – слику Светог Саве). И овог Савиндана, школске и своје крсне славе, домаћин ће понудити госте да „прву” попију из месингане чаше ско-

ване од ратне, трофејне чауре, коју је његов деда Јован Вукашиновић донео са Солунског фронта, уочи Божића 1919 године. Милорадов син, праунук и имењак прадеде Солунца, Јован Вукашиновић, стигао је уочи Божића 1992. године са новог антиуштакског, Сремског фронта. Тако судбински, у одбрани мира и слободе, и он, момак Јован, четврто породично ратничко колено у овом веку, наздравиће у светосавском духу миру и слободи. Као што је то племенити српски народ увек чинио.

СВЕДОЧАНСТВО ПРИПАДНОСТ КЛУБУ

Ових дана наш клуб је штампао у три боје и своју чланску карту која је сведочанство припадности клубу.

Ваша чланска карта вас чека код секретара клуба. Учлањавањем и симболичном годишњом чланарином и ви ћете помоћи успешнијем раду клуба.

МИЛЕШЕВСКИ
КУЛТУРНИ
КЛУБ
„СВЕТИ САВА”
ПРИЈЕПОЉЕ

Факсимил лица и налицја чланске карте

ПРВИ СРПСКИ ГЕНЕТСКИ ЧВОР

Књижевник Милован Витезовић, писац сценарија телевизијске серије „Вук Караџић“ већ 20 година се бави Светим Савом. Припрема веома значајну ТВ причу о животу и делу Растка Немањића, Светог Саве, првог српског просветитеља.

– Срби се могу звати и именом Светог Саве и именом Вука Караџића! – истиче Витезовић.

– Серија „Вук Караџић“ се по други пут нашла на малим екранима, а снимљена је и на видео-касетама? – подсетили смо Витезовића.

– Вука ће Срби, као мит, као усуд, као личност која размеђује епохе, тек разумети и доживети кад то више пута буду мирно гледали у својим кућама, на видео-касетама. Све то још више важи за Светог Саву који је први генетски, духовни чвор у животу српског народа. Други је Вук Караџић, а трећи ће тек одредити време, то Његошево мајсторско решето! – каже Витезовић. Он истиче да су Срби дубоко завештани миту, најстаријој српској народној историји у коју је најдаље прешло народно памћење.

– Шта за вас значи ово друго приказивање серије „Вук Караџић“?

– Прво приказивање је било знак Србима да подигну главу. Ово друго их упућује да морају истрајати у тренуцима као што је овај данашњи, кад се историја паклено понавља, Србима нема већег савезника од њихове историје. Зар серија не показује исту саможивост Европе, њену глувоћу кад је и пре два века, у време Бечког конгреса, након Карађорђевог буне, као и у ово „хашко“ време, моле и преклињу про-та Матеја и Вук Караџић да нешто учини праведно за Србе!

– Као да на опредељењу за мит, за царство небеско, наставља Витезовић, српски народ и почива и опстаје. Народ се враћа у своје најдубље памћење, у укупно искуство историје, враћа се свом светосавском изворишту, само кад мора.

Шта му преостаје кад се на сопственој запаљеној кући не може ни огрејати, кад поново мора у збегове, кад му руше цркве и срамоте олтаре, кад му обарају небо и мењају видике, кад му пале књиге старославне, кољу децу, затиру огњишта. Куд

Милован Витезовић: „Срце је Србима митски висак!“

ће? Где да нађе последњу снагу и задњу наду?

– Србима је срце митски висак! А то митско што столећима живи у српском народу не рачуна ни са каквим тренутком. Народ је и векове издржао као тренутке и није изашао испод светосавског, немањићког, државотворног олтара. Кнежеву клетву можда Лазар није ни изговорио, али је она из уста „цијела народа“ српског и народ се њом заклео и заветовао на вједовданску етику! – закључио је Витезовић.

ЈУБИЛЕЈИ

Страница из „Псалтира“ штампаног у Милешевској штампарији

За две године навршиће се 450 лета од како је у манастиру Милешеви почела да ради једна од првих српских штампарија. Њен наследник је штампарија „Милешево“ у Пријепољу. Данашње генерације

У СУСРЕТ 450-ГОДИШЊИЦИ МИЛЕШЕВСКЕ ШТАМПАРИЈЕ

(1544 – 1994)

мало знају о оној значајној културној установи која је средином 16 века (1544–1557) овде 13 година илегално штампала прве српске књиге. После цетињске, горажданске, рујанске и грачаничке, ово је била пета српска штампарија настала само сто година после Гутенберговог открића штампарске технике.

Иницијатори оснивања прве Милешевске штампарије били су калуђери Генарије и Теодосије из Пријепоља. Они су чак из Венеције дотерали на коњским самарима штампарске машине (типаре). Пола године је трајало то мукотрпно, караванско путовање од овог италијанског града. Типаре су инсталиране на скровитом месту у куполи манастира Милешево. И ово сведочи да смо и тада и раније у доба Немањића били тесно, пословно и културно, повезани са Европом.

Пратећи календар свих важнијих датума у историји овог краја Милешевски културни клуб „Свети Сава“ ће својим идејама и иницијативама подстицати све надлежне и заинтересоване факторе да сврсисходно обележавају јубилеје. По природи свог посла свако ће преузети конкретне обавезе на обнови и уређењу манастира Милешево, његових знаменитости и околине. Онако како то у свом „фаху“ раде новинари „Полимља“ или

како је то недавно учинио Општински фонд основног образовања и културе у Пријепољу који су уредили пријемни салон у манастирским конацима у коме ће се наћи репрезентативна библиотека. Само се делима приближавамо култури. Уверена у то Редакција „Полимља“ је још пре 20 година издала књигу „Милешевска штампарија“ (тираж: шест хиљада примерака) аутора Вукомана Шалипуровића, радника вуковске „крвне групе“.

Милешевска Штампарија
1544-1557

Насловна страна Шалипуровићеве књиге

ВРАЋАЊЕ СЕБИ

У ПРИЈЕПОЉУ ЈЕ 15. ЈУНА 1991. ГОДИНЕ ОСНОВАН МИЛЕШЕВСКИ КУЛТУРНИ КЛУБ „СВЕТИ САВА”, НАСТАВЉАЈУЋИ ТРАДИЦИЈУ ДРУШТВА КОЈЕ ЈЕ ПОД ИСТИМ ИМЕНОМ ДЕЛОВАЛО ЈОШ ОД 1904 ГОДИНЕ

Најбоља потврда система који нестаје јесте чињеница да је он сам себе исцрпео за пола века, неспособан да понуди човечанству сваку перспективу. Својом владавином он је разрушио многе вредности које су грађене вековима. Под изговором да гради „новог човека” бивша идеологија се силом наметнула као богомдана, духовно осиромашујући народ, за рачун лажних вредности.

Скупштина бојкотије. Међутим, како се примицало време почетка Скупштине све је било јасније да ће то бити изузетан и невиђени културни догађај у Пријепољу.

По дивном, сунчаном дану, свечано обучени хрилили су људи у Дом револуције и сами не верујући да је то стварност. Са разгласа се орила „Светосавска химна”, девојке у народним ношњама су сваком

Овако је почело: са првог састанка Иницијативног одбора

Али, чим се пружила прилика показало се да су народни трагови неизбрисиви, да у људској свести још живе сазнања о властитој вредности и традицији. Из те свести се и родила идеја о оснивању једне културне, ванстраначке организације која би на овим милешевско-рашким просторима оживела сећања на нашу славну прошлост, обичаје, личности... С обзиром да је у Пријепољу још далеке 1904 године формирано Српско црквено-пјевачко друштво „Свети Сава”, природно је да се и рад нове организације усмери у том правцу. Идеја, која се родила код неколицине културних посленика, брзо је добила на замаху и сваким даном стицала све више присталица. Већ 10. априла 1991. у коначима манастира Милешева, одржан је састанак Иницијативног одбора, на које је дошло тридесетак угледних личности из Пријепоља, Нове Вароши и Прибоја. На састанку је одлучено да се организација зове: Милешевски културни клуб „СВЕТИ САВА”. Утврђена су основна начела клуба и договорено шта треба учинити да би се идеја остварила. За председника Иницијативног одбора изабран је Љубомир Шуљагић, професор гимназије, а за његовог заменика Милорад Веруовић, новинар из Пријепоља. До оснивачке скупштине клуба завршени су многи послови: урађени су Програм и Статут, упућене позивнице за Скупштину, подељена задужења. Радило се на омасовљењу чланства и успостављању веза са културним посленицима суседних градова... Са узбуђењем се очекивао 15. јун, јер је било доста отпора, чак и јавних позива да се

пожелели добродошлицу, дељени су белеви клуба и Белог Анђела.

Пријатно изненађење је наступило кад су почели пристизати гости из Сјенице, Рашке, Новог Пазара, Рудог, Сарајева, Београда, а суседне градове да не помињемо. Велика сала је крцато испуњена, стајало се по холовима, између редова... А онда се разлегла „Светосавска химна”... Требало је видети како се у тој велкој маси света сударају осећања неверице, одушевљења, чуђења... Јер, још јуче то се није могло ни замислити.

Скупштину је отворио и пригодним словом поздравио госте Љубомир Шуљагић, председник Иницијативног одбора, а онда су скуп поздравили представници културних друштава: „Просвјете” из Сарајева, „Светог Саве” из Приштине, Матице српске из Новог Сада, као и прочитана поздравна писма академика Добрице Ћосића и Матије Бећковића, затим писмо Српског културног друштва „Саво Мркаљ” из Хрватске, (Топуско), као и телеграм председника Матице исељеника Србије Бране Причевића. Скупу су се обратили, пожелели му успех у раду: наш земљак др Драгољуб Живковић и народни посланик у Скупштини Србије Зоран Ђирковић. Уводну беседу на Скупштини одржао је Милорад Веруовић. У радном делу Скупштине усвојени су Статут и Програм клуба и изабран Главни одбор од 21 члана и три члана Надзорног одбора. Културно-забавни део Скупштине био је на висини овог свечаног тренутка и измакао је много аплауза. Наступио је дечји хор Дома револуције, речитатори и

гуслари, као и изворна фолклорна група села Сопотнице.

Бурно расположење је изазвао долазак на Скупштину Његовог Високопреовештенства митрополита црногорско-приморског и скендеријског господина Амфилохија Радовића из Цетиња. Сви су устајањем и дугим и френетичним аплаузом пропратили његов улазак у салу. У својој надахнутој беседи митрополит Амфилохије је рекао:

У Главни одбор Милешевског културног клуба „Свети Сава” изабрани су: Вујица Бојовић, професор из Пријепоља, Миленко Бајић, професор из Пријепоља, Милорад Веруовић, публициста из Пријепоља, Милорад Вукашиновић, пензионер из Селашнице, Слободан Гојковић, социолог из Пријепоља, Петко Гујаничић, професор из Нове Вароши, Милорад Дивац, професор из Пријепоља, Мило Досковић, змљорадник из Рикаваца, Велибор Јоксиминовић, правник из Прибоја, Ђорђе Јоксиминовић, учитељ из Матаруга, Милорад Јокнић, новинар из Пљеваља, Дико Лазаревић, пензионер из Пријепоља, Миленко Малишић, сликар из Пријепоља, Милан Милић, сликар из Пријепоља, Бранко Несторовић, професор из Пријепоља, Веселин Нишевић, графичар из Новог Пазара, Милојица Новосел, учитељ из Бродарева, Миле Плесковић, професор из Пријепоља, Раде Раковић, професор из Сјенице, Милинко Фемич, професор из Пријепоља и Љубомир Шуљагић, професор из Пријепоља.

У Надзорни одбор изабрани су: Вук Плесковић, дипл. економиста, Драган Васојевић, дипл. економиста и Драгиша Новосел, наставник.

– Окупили сте се браћо, око најсветијег имена и најчврстег стожера српског народа, око Светог Саве који је учитељ српског пута што води у живог. На светосавској свести се темељи и почива све колика српска духовност...

Финале овог предивног дана збило се у коначу манастира Милешева, где је коначно господин Амфилохије Радовић. До дубоко у ноћ, манастирску тишину разбијао је звонки митрополитов глас. Он је уз звуке гусала, као на часу историје, оживео сећања на славне људе и догађаје из наше богате прошлости.

По одржаној Скупштини Главни одбор Милешевског културног клуба „Свети Сава” бирао је уже руководство. За председника клуба изабран је Љубомир Шуљагић, професор књижевности, за потпредседника Милорад Веруовић, публициста и Миленко Малишић, сликар и педагог, а за секретара Дико Лазаревић, – сви из Пријепоља.

НА ВАГИ ВРЕДНОСТИ

(ИЗ БЕСЕДЕ МИЛОРАДА ВЕРУОВИЋА НА ОСНИВАЧКОЈ СКУПШТИНИ МИЛЕШЕВСКОГ КУЛТУРНОГ КЛУБА „СВЕТИ САВА“)

За протекло пола века једноумни политички систем и идеологизирано школство оставили су у духовној сфери сваке средине тешке последице. Тако ће историчари и социолози милешевског краја морати да разјасне како се догодило да од 126 именованих улица Пријепоља и његових урбанизованих приградских насеља, 74 (и словима: седамдесетчетири) улице носе имена погинулих партизана, чак и оних који су само по неколико дана били у рату или су се у позадини фронта нашли као његове случајне жртве. Међутим, за дивно чудо, ниједна улица, трг или установа нису удостојени да понесу име Светог Саве, родоначелника српске просвете и културе, чије су мошти 360 година почивале у манастиру Милешеви пре спаљивања на Врачару. Тако је скоројевићевски, медиокритетски резон бољшевизма елиминисао вековну духовну „копчу“ историјског битисања српског народа на релацији Рас-Врачар и Милешево-Врачар, где се родно Растко Немањин и одакле је одиет на синапшину ломачу. А град Пријепоље, сав у знаку Милешеви и његових знаменитости, нема ни једног обележја које би се звало:

„Трг Бијелог Анђела“, „Пут Светог Саве“, „Улица краља Владислава“, „Немањина обала“ и слично. Исто стање је и у свим суседним местима овог краја. Оно што други немају и чиме би се до бога дичили и поносили да имају, ето и ми немамо, јер смо још увек под инерцијом и утицајем идеолошки деформисане кратке памети. Дугогодишња борба комунистичке бирократије за власт и привилегије, развластила је и здрав разум, поништила формалну логику. Своју одлуку о именовану улица и тргова Скупштина општине Пријепоље донела је једногласно пре шест година. Каква смо ми то народ и какво нам је стање свести и духа кад је могла да прође једна таква плиткоумна одлука? Какве су то волшебне, мађионичарске политичке силе превеле „жедне преко воде“ стотинак општинских делегата, изабраних народних представника, школованих и образованих, који су без поговора, без иједне примедбе изгласали такву одлуку?

Зна се и памти: одлука је донета оне јубиларне 1985. године, чак истих дана, када је највећа научна установа Србије – САНУ, присуством својих најугледнијих академика у Пријепољу и Милешеви, одржа-

ла дводневни научни скуп на коме је по актуелном принципу деметрополитизације културе, достојно обележила 750-годишњицу настанка манастира Милешеви и смрти Светог Саве. Са тог симпозијума настала је књига „Милешеви у историји српског народа“. Ту вредну књигу локална власт и културна јавност милешевског краја нису ни приметили. Све се кретало на два супротна духовна колосека: власт „у клин“, а академици у „своју плочу“! И нигде да се сретну! Уствари, научнике нико низашта није ни питао, ни консултовао! Да је то учињено онда би сигурно једна улица или школа понела име Растка Немањина односно Светог Саве!

Митрополит Амфилохије Радовић у Милешеву

Не би заборављено ни име војводе Петра Бојовића, начелника штаба Српске врховне команде на Солунском фронту, прослављеног команданта Прве армије која је ослободила Југославију, а који је родом из златарског села Мишевића! Уз вулгаризацију партизанског меморијала и заборављање војводе Петра Бојовића, питамо се: колико би нам требало комуналних објеката да би обележили имена свих заслужних српских Бојовића изгинулих у Првом светском рату, обзиром да је пријепољски војни округ (Пријепоље, Прибој и Нова Варош) после београдског и сразмерно броју становника, дао највише жртава на ратној путањи Србије од Цера и Колубаре до острва Вида и Крфа, Солуна и Кајмакчалане?!

Ничим није обележено ни име Окице Глушчевића, истакнутог новинара и књи-

жевника, родом из пријепољског села Камене Горе, који је крајем 19 века у Београду уређивао више листова и часописа, а српску културу посебно задужно преводила са руског и француског односно енглеског „Рат и мир“ Лави Толстоја и „Дон Жуан“ Лорда Бајрона.

Заборављено је и име Андрије Раичевића, оснивача чувене сликарске школе из 17 века, родом из милешевског села Толаца, чије слике декоришу цркве и манастире овог краја, Херцеговине и Црне Горе, а кој је у Светој Гори, односно Хиландару, копирао диван иконостас. Тиме је оставио видан траг у култури свог народа.

Неоправдано је изостало обележавања имена Недељка Дивца, родом из села Дивца, универзитетског професора и јавног радника, ница школских уџбеника, саборца Димитрија Туцовића и других српских социјалиста. Он је почетком овог века активно сарађивао у синдикалној штампи Србије под симболичним псеудонимом Сава Милешевски. Као официр на Солунском фронту и заробљеник Хитлеро-

вог Вермахта, Недељко Дивац је својим делом и животом сјајно потврђивао властито уверење по коме је мала кумановска Србија, нако по броју становника мања од Берлина, тврђаве пруског милитаризма, престоница агресивне Бизмаркове и Виљелмове Немачке, стојички и храбро издржала „време смрти“ и све патње у Првом светском рату и победила три царства, јер је њен војник-сељак био чврсто везан за земљу, па оно што српски домаћин осећа да је његово, он то по цену живота чува, брани и одбрани.

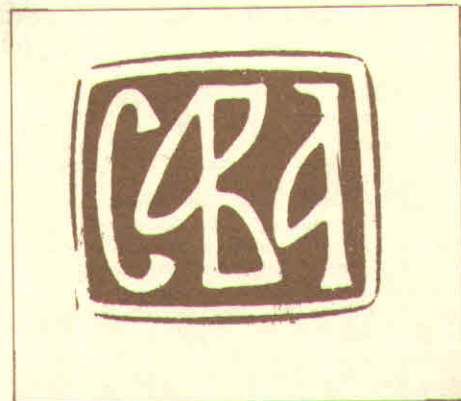
То су само нека од имена наше завичајне историје и културе која не могу пасти у заборав. О томе ће у својој програмској активности водити рачуна Милешевски културни клуб „Свети Сава“ кога данас оснивамо...

ШКОЛА СВЕТОГ САВЕ

Седи на врху крушке
И нешто себи у браду говори
Слуша
Како се медуисто лишће
Његовим речима моли
Гледа
Како по брдима ветар ветроносац
Његовим речима псује

Смешка се
И полако једе
Књигу господара света
И дозива гладне вукове
Са врха крушке баца им листове
Пуно црвених друговратих слова
И белих јагањаца

Васко Попа

ХОДОЧАШЋЕ

МИЛЕШЕВСКИ УЧИТЕЉИ НА ОПЛЕНЦУ

НА НОВУ 1935. ГОДИНУ, ЗАДУЖБИНУ КАРАЂОРЂЕВИЋА, ЦРКВУ
КОД ТОПОЛЕ ПОСЕТИЛО ЈЕ 80 ПРОСВЕТАРА ИЗ МИЛЕШЕВСКОГ
КРАЈА

Упркос невремену, међави и олуји, учитељи милешевског краја организовали су пре 58 лета, на нову 1935. годину, колективну посету цркви на Опленцу, код Тополе, у Шумадији, задужбини династије Карађорђевића, да би се поклонили сепима блаженопочившег краља Александра I Ујединитеља који је 9. октобра 1934. године

гроба Светог Саве из манастира Милешево. У цркви је одржан парастос витешком краљу Александру. Чиновејствовали су свештеници из Нове Вароши, отац и син, г.г. прота Илија и Витомир Пурић. У име народа, учитеља и ђака овог краја узбудљиву меморијалну беседу одржао је Величко Марковић. Док је он говорио

Око велике свеће на црном флору је писало: „ВИТЕШКОМ
КРАЉУ АЛЕКСАНДРУ И УЈЕДИНИТЕЉУ – ЗАХВАЛНИ
УЧИТЕЉИ И ЂАЦИ СРЕЗА МИЛЕШЕВСКОГ”

страдао као жртва злочиноског атентата у француском граду Марсељу. На миг највећег непријатеља слободолубивог човечанства, немачког диктатора Адолфа Хитлера, убиство витешког краља Југославије организовано су извршиле Павелићеве хрватске усташе и присталице фашистичке македонске организације ВМРО.

Милешевске просветаре на Опленцу су предводили: Величко Марковић, школски надзорник, Јосо Јевђевић, председник Удружења учитеља Пријепоља и Светозар Пурић, председник Удружења учитеља Нове Вароши. Они су на краљевом гробу, у крипти цркве, запалили воштаницу, дугачку два метра и тешку 54 килограма. У постољу свеће стављена је земља са

храмом су објекивали болни јецаји приутног народа. Истичемо да су се у овој групи од 80 милешевских ходочасника налазила и два просветна радника Муслимана: учитељ Мурат Чичић, из Пријепоља и учитељица Ајша Драча, из Сарајева, која је службовала у граду на Лиму. (На слици сасвим лево).

По изласку из цркве просветари су били ганути још једним тужним призором. Из Београда је на Оплецац допутовало 40 незапослених радника. Стигли су пешке да на гробу краља Мученика траже утеху за свој тежак живот. Испиљени пешачењем, мразом и сиромаштвом очајно су изгледали. Солидарни милешевски учитељи су одмах међу собом прикупили већу суму новца и уручили радницима како би им омогућили нормалан повратак кући.

АКТИВНОСТ МИЛЕШЕВСКОГ КУЛТУРНОГ
КЛУБА „СВЕТИ САВА”

ЕКСКУРЗИЈА У СВЕТУ ГОРУ

Милешевски културни клуб „Свети Сава” покренуо је иницијативу да у новој години изведе екскурзију у Свету Гору (Атос) у Грчкој. Посета Светог Гора, посебно Хиландару, задужбини Стевана Немање и његовог сина Светог Саве, омогућује изворно доживљавање српске историје и колехке наше етничке духовности и православне цивилизације. О томе јасно говори историја Хиландара. Овај манастир је подигнут крајем 12 века, тачније 1198 године. Њега је почетком 13 века односно 1303 године реновирао краљ Милутин. Уз овај монументални култур-

ни споменик, кнез Лазар је пред Косовску битку дозидео спољну припрату. За протеклих осам векова манастир Хиландар је постао светилиште и духовна ризница српског етноса. У њему се налази око 130 старих српских повеља, као и више рукописних књига, икона, докумената и предмета неочењиве историјске вредности. Међу њима је и везена завеса деспотице Јефимије, удовице Уроша Мрњавчевића. Као монахиња она је златном жицом извезла посвету на Ниво-ту (покрову) цара Лазара. Иконе и зидни живописи у Хиландару представљају бисер средњовековне српске уметности.

УЧИТЕЉ
ДУШАН
АЛЕКСИЋ,
НОСИЛАЦ
ОРДЕНА
„СВЕТОГ
САВЕ”

НОСИОЦ ОРДЕНА „СВЕТИ
САВА”

ПРВИ

УЧИТЕЉ

СОПОТНИЦЕ

Још од времена цара Душана у 14 веку Србија је ордеом Светог Саве даривала своје најзаслужније посленике на пољу просвете и културе. Ово високо одликовање са разлогом је најчешће ишло у руке истакнутих духовника и просветара, свештеника и учитеља.

Један од добитника ордена Светог Саве у милешевском крају био је и учитељ Душан Алексић, оснивач Основне школе у селу Сопотници, која данас носи његово име. То и учова биографија доста говори о овој креативној личности. Поред изузетно плодне просветарске активности, Алексић је пре 60 година, уз Милована Ђиласа, био први активни сарадник листа „Рашка” у Пријепољу, затим председник Удружења учитеља Зетске и Дринске бановине у Цетињу и Сарајеву и најзад партизански мајор и командант Осме црногорске бригаде чија је застава слободне прва заворила на Теразијама у Београду. На тој дужности је погинуо крајем 1944. године на Сремском фронту. Колико је на том брозоморном губилишту страдало његових ђака, Срба и Црногораца? То ће својом хроником утврдити његова родна Адријевица у Горњем Полимљу. А овде, у средњем току „светих вода” Лима, завичају Мирослављевог Јеванђеља и Бијелог Анђела, малена Сопотница под Јадовником, снује и документује шта је све на светосавском „гумну” и просветарском заносу учитеља Душана Алексића „извршено” и поникло у последњих 65 лета, од оснивања школе до актуелне културне манифестације „Сопотнички извори”, смотре аматерског, изворног народног стваралаштва.

ВРЕМЕПЛОВ

СА СТРАНИЦА ЛИСТА „РАШКА”

Поводом јубиларне 700-годишњице смрти Светог Саве (1235-1935) лист „Рашка” из Пријепоља је у свом првом броју од 1. јула 1935. године донео опширан извештај са велике народне прославе која је на Спасовдан тог пролећа одржана у манастиру Милешеви. Тој светковини присуствовао је и патријарх Српске православне цркве господин Варнава. Својим присуством свечаност су удостојили: министар просвете краљевине Југославије, бан Зетске бановине г. Мујо Сочица, представници Скупштине и Сената, народни по-

и даље зрачио. Зато нам је дужност да се данас духом вратимо овом крају, овом историјском Расу, јер њему има да благодаримо што се у нама одгајила велика љубав према отаџбини...

Благосиљајући народ патријарх Варнава је на крају своје беседе рекао: „Браћо и сестре, без обзира да ли сте православни или муслимани, на вас ова земља рачуна и верује вам.

Данас живимо у кризи из које нећемо моћи лако изаћи, ако се не повратимо духу дедова и прадедова и не пођемо трагом Светог Саве. Сада нам више

род слави и велича оно што је у њему самом највише и најдостојније. Живели у народном духу кроз векове Свети Сава је остао као црвена нит наше историје коју је осветљавала његова света мисао. Гледајући у њега кроз историју српски народ је гледао у свој највиши духовни израз и највише оличење Човека које је у њему остварено...

СВЕТИ САВА И НАШИ МУСЛИМАНИ

У истом броју „Рашке” штампан је и чланак под горњим насловом од аутора Тихомира Ђорђевића, професора универзитета:

— Наши муслимани, Југословени по крви и језику, ревносно су чували и до сада очували много успомена на своју стару веру и пуно поштовања према њеним светињама. Чак ни до данашњег дана код њих се није угасила вера и моћ хришћанских светиња. Наши муслимани су особито одавали много поштовања према српским свецима и манастирима. Вук С. Караџић прича како „Срби закона турскога” одлазе у Студеницу, Пећки манастир, Дечане, Свети Наум, цркву Светог Василија Острошког, да целивају тела светаца, дају прилоге и читају им се молитве.

— И манастир Милешево у коме је лежало тело Светог Саве, наставља Ђорђевић, наши муслимани су такође поштовали. То су запазили сви светски путописци који су у 16 веку посетили Милешево. Секретар млетачке владе Бенедето Рамберти је 1533. године сведочио да Турци дају манастиру већу милостињу, него хришћани. Француз Žak Šeno је 1547. године видео у Милешеви како калуђери сваком показују тело Светог Саве кога и муслимани поштују. Аустријанац Melhior Sajdlis каже да је 1559. године манастир очуван, да су фреске и сребрни ковчег у коме почива Савино тело у добром стању. Наши муслимани не дозвољавају да се свечено тело скрнави, а поготово да се однесе и спали. То су ради постизања својих освајачких циљева учинили представници званичне османлијске, турске власти...

На крају свог чланка Ђорђевић закључује: „Здрава свест нашег народа, без обзира на веру, гледала је у Светом Сави народног свеца. Као светац је слављен и поштован увек. У томе нису били изузетак ни наши муслимани. Са његовим спаљивањем они нису имали никакве везе”.

Број 1 РАШКА Страна 3

Светосавска прослава у Милешеви

Јубиларна светосавска прослава имала је најзначајнији дан код манастира Милешево. У присуству војвода српске православне цркве, Н. Св. Патријарха Варнава, министар просвете, преставници Скупштине и Сената, бан Зетске бановине г. Мујо Сочица, представници Скупштине и Сената, народни по-

и даље зрачио. Зато нам је дужност да се данас духом вратимо овом крају, овом историјском Расу, јер њему има да благодаримо што се у нама одгајила велика љубав према отаџбини... Благосиљајући народ патријарх Варнава је на крају своје беседе рекао: „Браћо и сестре, без обзира да ли сте православни или муслимани, на вас ова земља рачуна и верује вам. Данас живимо у кризи из које нећемо моћи лако изаћи, ако се не повратимо духу дедова и прадедова и не пођемо трагом Светог Саве. Сада нам више

род слави и велича оно што је у њему самом највише и најдостојније. Живели у народном духу кроз векове Свети Сава је остао као црвена нит наше историје коју је осветљавала његова света мисао. Гледајући у њега кроз историју српски народ је гледао у свој највиши духовни израз и највише оличење Човека које је у њему остварено...

СВЕТИ САВА И НАШИ МУСЛИМАНИ

У истом броју „Рашке” штампан је и чланак под горњим насловом од аутора Тихомира Ђорђевића, професора универзитета:

— Наши муслимани, Југословени по крви и језику, ревносно су чували и до сада очували много успомена на своју стару веру и пуно поштовања према њеним светињама. Чак ни до данашњег дана код њих се није угасила вера и моћ хришћанских светиња. Наши муслимани су особито одавали много поштовања према српским свецима и манастирима. Вук С. Караџић прича како „Срби закона турскога” одлазе у Студеницу, Пећки манастир, Дечане, Свети Наум, цркву Светог Василија Острошког, да целивају тела светаца, дају прилоге и читају им се молитве.

Факсимил страница „Рашке”

сланици – Војко Куртовић, Воја Ненадић, Сретен Кузељевић и Страхинја Борисављевић. Свечаност је отпочела архијерејском службом коју је служио Н. Св. патријарх Варнава уз асистенцију три митрополита, два епископа и велики број свештенства. На јектеније је одговарало српско пјевачко друштво „Слога” из Сарајева. После литије око цркве патријарх Варнава је одржао беседу у којој је, између осталог, истакао:

— И после смрти Свети Сава је кроз векове зрачио љубављу где год је било српског имена и српског народа. Овај наш први учитељ, просветар и државник, провео нас је кроз све столетне невоље и горка искушења, од Немањића државе до данас. Из ове свете лауре, из манастира Милешево, дух Светог Саве је вековима напајао све крајеве где живи српски народ. Његов дух је толико надахнуо наш народ да му и за време дугог и тешког ропства нико ништа није могао. Ојачао је душу Срба, њихову веру у Православну цркву. Та црква не би била на висини, нити би могла извршити свој задатак да није било Светог Саве...Провиђењем Господа Бога, спаљивањем моштију Светог Саве на Врачару, Београд је обележен као пијемонт, јер ту је Свети Сава посејао семе и свој дух који нам је

него икада треба истинске љубави и слоге...

СВЕТИ САВА КАО ДРЖАВНИК

На истој страни „Рашка” је објавила чланак у коме се истиче:

— У народној свести Свети Сава живи као учитељ, државник, судија, путоказ. У народној поезији он је судија који пресуђује однос између греха и казне и тежак грех се не скида без његове интервенције. Она га представља као човекољупца и саветника Божијег који се у тренутку Божијег колебања залаже за човека. Он је бранилац рода Немањића, саветник владара. Кад Синан-паша хоће његово тело да спали 60 хиљада српских душа нуди се у замену. Значајне су и Савине књижевне заслуге. Прва наша биографија је из пера Светог Саве. Његови су типичи Хиландара, манастира Студенице, испоснице у Кареји. То су наши најранији књижевни списи.

Свети Сава је живео за народ, радио за народ и умро служећи народу. Мртви Свети Сава је значај својој земљи не мање него што је значај жив. Он је био образац, уздање, извор вере и снаге народне, његово надахнуће и подстрек. Величајући га кроз векове и славећи његово дело наш на-

ХИМНА СВЕТОМ САВИ

НА СВЕТОГА САВУ

Малено сам ћаче,
малено ми знање,
ал сам упознала
књигу и читање.

Па већ и ја знадем
за Светога Саву
и разумем лепо
данашњу прославу.

Свети Сава беше
од краљевске крви,
велики учитељ,
просветитељ први.

Он је отварао
прве цркве, школе
и учио Србе
да се Богу моле.

Зато цело српство
данас славу слави
и с љубављу кличе
Светитељу Сави.

Па му и ја кличем
нако сам мала:
„Светитељу Саво,
слава ти и хвала!“

ХИМНА СВЕТОМ САВИ

Ускликнимо с љубављу
Светитељу Сави;
Српске цркве и школе-
Светитељској глави.
Тамо венци, тамо слава,
Где наш српски пастир Сава:

Појте му, Срби,
Песму и утројте!
Благородна Србијо,
Пуна си љубави
Према свом пастиру
Светитељу Сави.
Цело Српство слави славу —
Свога оца светог Саву.
Појте му, Срби,
Песму и утројте!

С неба шаље благослов
Свети отац Сава
Са свих страна сви Срби

С мора и Дунава
К небу главе подигните
Саву тамо угледајте.
Саву српску славу,
Пред престолом
Творца!

Да се српска сва срца
С тобом уједине;
Сунце мира, љубави
Да нам свима сине,
Да живимо сви у слози,
Свети Саво, ти помози,
Почуј глас свог рода,
Српскога народа!
Пет векова Србин је
У ропству чамио
Светитеља Саве
Име је славио.
Свети Сава Србе воли
И за њих се богу моли.
Појте му, Срби,
Песму и утројте!

Ус - клк - ни - мо С љ - ба - в - љу Све - ти - те - љу Са - ви,
Срп - ске црк - ве и шко - ле Све - ти - тељ - ској гла - ви,
Та - мо вен - ци Та - мо сла - ва где наш срп - ски пас - тир Са - ва,
Пој - те му, Ср - би песму и у - трој - те
Пој - те му Ср - би песму и у - трој - те

САВИНДАН

ПРИПРЕМА: МИЛЕШЕВСКИ КУЛТУРНИ КЛУБ „СВЕТИ САВА“
ТЕКСТОВЕ СПРЕМИЛИ ЗА ШТАМПУ: МИЛОРАД ВЕРУОВИЋ,
ЉУБОМИР ШУЉАГИЋ И ВУЈИЦА БОЈОВИЋ
ФОТОГРАФИЈЕ: ДРАГИША НОВОСЕЛ
ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК: МИОДРАГ КАБАНИЦА
ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: МИЛЕВА МАЛЕШИЋ

